

רשב"ג סבר אותיות נקנות במסירה, ורבנן סברי אין אותיות נקנות במסירה' — דעת כמה ראשונים ז"ל שרק בשטר קנין יכול להקנות את השדה לאיש אחר ע"י מסירת אותו השטר [עם כתיבה, לחכמים], וכדין מכירת שטר חוב המועילה, אבל אם קנה הקרקע בקנין אחר, וכתב שטר לראיה בעלמא — אי אפשר לקנותה במסירת אותו שטר לאחר, שלא יהא כחו של השני חזק יותר מן הראשון, והלא גם הראשון לא קנה בשטר זה (ר"י בן מגאש, תורי"ד, רא"ש).

דף קע

'כגון שנמצא אחד מהן קרוב או פסול' — ומשום כך אמר רשב"ג שצריך לידון בחזקה. ואף על פי שחזקה הבאה מכח שטר פסול אינה מועילה — זהו רק בחזקת שלש שנים, אבל חזקת קנין עומדת היא בפני עצמה גם בביטולו של השטר (עפ"י הר"ן. ע"ש. וע' תשו"ע קמ,ה).

'עדי חתימה כרתי; עדי מסירה כרתי' — ע' במובא בפ"ק דגטין.

'כי הא דרב יצחק בר יוסף הוה מסיק ביה... אמר ליה רבי יצחק: יבואו פלוני ופלוני ויעידו...' — 'שכחה היתה ביניהם. שחס ושלום לא נחשדו חברים לכפור ממון' (פסקי הרי"ד).

'אמר רב גידל אמר רב: הלכה כדברי רשב"ג ואף רבי לא אמר אלא לברר' — לפרשב"ם, 'ואף' מתפרש כנתינת טעם, כמו 'שאף'. וכן מצינו שימוש כזה בכמה מקומות בלשון המשנה [כשם שמצינו להפך, 'ש... המתפרשת '...'] — כמשפט נוסף ולא כנתינת טעם] — ע' ערכין ט; מנחות צג: פסחים רפ"ד; יומא פא. (וא"צ להגהת הב"ח שם); ר"ה כז. — ראה בפירוט ביוסף דעת ערכין ט.

(ע"ב) 'אנא נמי לברר קאמינא' — שיטת רבנו תם (אליבא דרבא — כשנועות מא: וכפי שהביא בהגהות אשרי כאן. ועתוס' מהרש"ל ומהרש"א), שחיוב זה אינו אלא לכתחילה, כדי לעמוד על אמיתת הדברים לבררם ככל האפשר, לצאת ידי שמים. אבל אם לא מצאם, או אפילו מצאם והם אינם זכורים, או אפילו טוענים להד"ם — לא הפסיד [כי אפשר שאינם זכורים משום דלא רמיא עליהו] (וכ"כ בפסקי הרי"ד. וכן מובא בשו"ע חו"מ ע,ב). ויש חולקים על שיטה זו (ע' רשב"ם ובשאר ראשונים) וסוברים שלדעת רבי — הפסיד. ושיטת הרשב"א שלפי האמת לא נחלק רבי אלא בשטר וחזקה, שכל כחו נובע מהשטר שאומר שהוא בידו, לכך צריך לברר, אבל ב'פרעתי לפני פלוני ופלוני' עיקר כחו וזכותו לא מכח העדים, הלכך אין צריך לברר.

כללים ושיטות

(ע"ב) 'אמר רב הונא אמר רב: אין הלכה לא כרבי יהודה ולא כרבי יוסי' — רב תנא ופליג (רשב"ם ותוס').

א. כלל זה, 'רב תנא ופליג' — כתבו בתוס' (בכתובות ח), אינו מוסכם על הכל, כי ר' יוחנן חולק על כך.

והקשה הגאון ר' אלחנן וסרמן, הלא קיימא לן רב ורבי יוחנן — הלכה כר' יוחנן, ואם כן, כיצד פוסקים אנו כאן כרב, הלא לשיטת ר' יוחנן רב אינו תנא וא"א לו לחלוק על תנאים?
 ושאל דבר זה להגר"ח מבריסק, והשיבו שבאמת יש כח ביד אמורא לחלוק על תנא. ומה ששואלים בגמרא מדברי התנאים על האמוראים — היינו משום שאמורא אינו בא לחלוק על תנא ואילו ידע מדברי התנא לא היה חולק, אבל במקום שחולק בהדיא, אפשר שהלכה כמותו. ועל כן אפשר שפוסקים אנו הלכה כרב, אע"פ שלפי דעת ר' יוחנן אין רב בגדר 'תנא' ואין ראוי לו לחלוק על תנאים. והגר"א ו' שם הוסיף הוכחה לדבר זה. ע"ש.
 ואולם על גוף דברי התוס' שר' יוחנן חולק על כך שרב תנא, כתב שם הגר"א שאין נראה כן מדברי רב שרירא גאון באגרתו.

עוד הביא שם בשם הרמב"ן ורבנו יונה (לעיל קלא. וע"ע רש"י גדה כו. ד"ה אמר אביי), שהכלל הזה שאמוראים אינם חולקים על תנאים, אינו אמורא אלא כלפי משניות וברייתות, אך לא על מימרות של תנאים שאינם מן המשנה או הברייתא.

ב. יש להקשות מכאן על מה שכתב הגר"מ פיינשטיין (באגרות משה אה"ע ח"ד קכא. הובא לעיל דף מב) שלא מציינו 'רב תנא ופליג' אלא על ברייתות ולא במשניות. ואפשר שדבריו אמורים רק על סתמי משניות. וצ"ע.

ויש ליישב ששיטת רב כאן הרי היא כמכרעת ולא כשיטה שלישית ממש, שבמה שסובר רב שאין העדים יכולים לכתוב מזמן הראשון, בהא ס"ל כר' יוסי [כדבריו בברייתא 'כדי שיגבה מזמן הראשון' — הא אם יחליף, לא יוכל לכתוב זמן ראשון], ובמה שסבר שאין יכול לחייבו לשמור שוברו, ס"ל כר' יהודה. (ויש לפלפל עוד לפי הבנת רב נחמן את דברי רב — ע' בתוס', ואולם לא קיימא הכי לפי המסקנא). ויותר נראה, לפי שבמשנה לא אמר רבי יהודה לכתוב בעדים, אלא בברייתא, ורב לא חלק אלא על נקודה זו — הרי שאינו חולק על דברי המשנה כלל.

[ויש לציין ללשון הרשב"א בתשובה (ח"ב שכב): 'ופעמים שהיה רב חולק עם המשנה'.
 עוד יש להעיר שדברי הגר"מ פ' אינם אלא אליבא דתלמוד דידן, אבל להירושלמי רב חולק על סתמי משניות — ע' בירו' כלאים ט, א ובתוס' חולין מא. ד"ה ובשוק.

ועתוס' כתובות נ: (ד"ה ואמר) שאין נוח לומר שרב חולק על המשנה. [ויש להעיר עוד מתוס' קדושין פ. (ד"ה לא). אך מסתבר שצ"ל שם 'רבי' ולא 'רב', וכגרסה שלפנינו בכתובות כה: דפליגי רבי ור' חייא. וכ"ה בתוס' שם].

דף קעא

זכותבין לו שטר אחר מזמן ראשון. דברי רבי יהודה... והא רבי יהודה נמי מזמן ראשון קאמר? הכי קאמר ליה רבי יוסי לרבי יהודה: אי מזמן ראשון קאמרת פלגינא עלך בחדא, אי מזמן שני קאמרת... — לפי פירוש הגמרא יוצא שרבי יהודה סתם דבריו ולא פירש 'מזמן ראשון', רק תנא דברייתא הוא שפירש דבריו לפי האמת (עפ"י רשב"ם ותוס').
 וכיוצא בזה מציינו בכמה מקומות, שנקטו בגמרא לשון 'אמר רב...' ולא הוא עצמו אמרה אלא התלמוד